

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse määruse „Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjoni ülesanded, moodustamise kord ja töökord“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Vastavalt teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadusele (edaspidi *TAIKS*) on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse osaliste hulgas kaks nõuandvat kogu. Lisaks Vabariigi Valitsusele nõuandvale teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika nõukogule (*TAIP*), on süsteemi osaliseks ka valdkonna eest vastutavaid ministreid nõustav teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjon (edaspidi *juhtkomisjon*). Juhtkomisjoni roll on nõustada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna eest vastutavaid ministreid (edaspidi *valdkonna eest vastutavad ministrid*) valdkonna poliitika ning arengukava kavandamisel ja elluviimisel. Käesoleva määruse eesmärk on sätestada juhtkomisjoni ülesanded, moodustamise kord ja töökord.

Valdkonna eest vastutavatel ministritel on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni alal nõuandvad kogud juba aastast 2005, mil need teadus- ja arendustegevuse korralduse seadusega loodi. Teaduspoliitika ja innovatsioonipoliitika komisjonide tööd reguleeris ühine Vabariigi Valitsuse määrus, millesse 2023. aastal lisati säte komisjonide koostöös täidetavate ülesannete kohta seoses teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna arengukava ja programmidega. Seoses *TAIKSi* jõustumisega muutub senine Vabariigi Valitsuse 19. mai 2005. a määrus nr 108 „Teaduspoliitika komisjoni ja innovatsioonipoliitika komisjoni moodustamise kord ja töökord“ kehtetuks ning valdkonna eest vastutavaid ministreid teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni alal nõustava kogu tegevust reguleeriv määrus kehtestatakse uue terviktekstina.

Komisjoni nime muudetakse ning uueks nimeks on *TAIKSi* kohaselt teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjon. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkondi juhitakse edaspidi ühiselt, mis toob kaasa tihedama koostöö teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni eest vastutavate ministeeriumite vahel. Juhtkomisjoni moodustamise korra ja töökorra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega, milles sätestatakse ka täpsem töökorraldus ja tööjaotus ministeeriumite vahel. Kuivõrd juhtkomisjon moodustatakse kahe ministeeriumi poolt, kehtestab määruse Vabariigi Valitsus, et vältida olukorda, kus ühel ministeeriumil on õigus juhtkomisjoni ülesandeid, moodustamise korda ja töökorda ühepoolset muuta.

Oluliseks muudatuseks on see, et kahe erineva komisjoni asemel moodustatakse üks ühine komisjon, mille tööd korraldavad mõlema valdkonna eest vastutavad ministeeriumid.

Teiseks oluliseks muudatuseks on, et juhtkomisjoni ülesanded hõlmavad peamiselt Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ § 4 lõikes 4 sätestatud valdkonna arengukava juhtkomisjoni ülesandeid. Antud muudatused on kooskõlas 2018. aastal Riigikantselei juures töötanud Eesti teadus- ja kõrgharidussüsteemi konkurentsivõimet ja arengupotentsiaali analüüsinud rakkerühma raporti¹ järeldustega, milles on välja toodud vajadus täpsustada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi *TAI*) riikliku

¹ <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:945388/461246/page/3>

korraldamise institutsionaalset struktuuri. Raportis on soovitusena nimetatud, et Haridus- ja Teadusministeeriumil ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil tuleb ettevõtluspoliitika ning TAI poliitika omavahel tugevamalt siduda ühise strateegilise juhtimise kaudu. Muudatus on kooskõlas TAIKS-i väljatöötamise ajal kehtiva [Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavaga 2021–2035](#) (edaspidi *TAIE strateegia*), mis näeb ette, et eri kogude ning komisjonide arvu tuleb vähendada, kuid tagada nende esinduslikkus ja töövõime.

Kolmanda muudatusena ei sätesta TAIKS enam juhtkomisjoni rolli teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika nõukogule (edaspidi *TAIP nõukogu*) esitatavate teemade ettevalmistamisel ning TAIP poolt antud ülesannete täitmisel. Samuti ei ole juhtkomisjonil rolli ettepanekute tegemisel iga-aastaste riigieelarve eelnõude osas.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik Mariann Saaliste (735 0214; mariann.saaliste@hm.ee), teadussüsteemi valdkonna juht Kairi Värvi (735 4048; kairi.varv@hm.ee), teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja Katrin Kiisler (509 6573; katrin.kiisler@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Kirke Treial (730 1080; kirke.treial@hm.ee), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna juhataja Sigrid Rajalo (523 1751; sigrid.rajalo@mkm.ee) ning arendusvaldkonna juht Mikk Vahtrus (625 6389; mikk.vahtrus@mkm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus kehtestatakse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse § 8 lõike 2 alusel. Määruse eelnõu koosneb kaheksast paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse juhtkomisjon ja selle moodustamise alused. Lõikes 1 on toodud, et juhtkomisjon on valdkonna eest vastutavaid ministreid poliitika ning valdkonna arengukava (TAIE strateegia) kavandamisel ja elluviimisel nõustav kogu. Teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister on haridus- ja teadusminister ning innovatsiooni eest vastutav minister on majandus- ja tööstusminister, kes teevad lõike 2 kohaselt Vabariigi Valitsusele ettepaneku juhtkomisjoni koosseisu kinnitamiseks.

Lõikes 3 on toodud, kes kuuluvad juhtkomisjoni koosseisu. Loetelu on kooskõlas TAIE strateegia ning selles kirjeldatud arengukava juhtimisskeemiga. Vastavalt määrusele kuuluvad juhtkomisjoni teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna oluliste partnerite esindajad, kelleks on Rektorite Nõukogu, Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit. Lisaks kuuluvad juhtkomisjoni koosseisu Rahandusministeeriumi ja Riigikantselei esindaja ning nelja suurima teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamise mahuga ministeeriumi esindajad. Haridus- ja teadusminister nimetab juhtkomisjoni kolm liiget evalveeritud teadus- ja arendusasutustest ning ühe sõltumatu eksperdi. Majandus- ja tööstusminister nimetab kolmeliiget ettevõtluse esindajate hulgast ning samuti ühe sõltumatu eksperdi. Lisaks nimetatutele kuuluvad juhtkomisjoni ka valdkonna eest vastutavad ministrid või ministrite määratud esindajad. Lõikes 4 on toodud, et juhtkomisjoni liikmed ei esinda ettevõtet, asutust või organisatsiooni, vaid osalevad juhtkomisjonis ekspertidena.

Eelnõu §-s 2 on kirjeldatud juhtkomisjoni ülesanded. Juhtkomisjoni ülesanded tulenevad Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi

koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ § 4 lõikes 4 sätestatud valdkonna arengukava juhtkomisjoni ülesannetest ning TAIE strateegias sätestatust. Juhtkomisjoni peamine ülesanne on nõustada valdkonna eest vastutavaid ministreid valdkonna poliitika ning arengukava kavandamisel ja elluviimisel. Juhtkomisjoni olulisteks ülesanneteks seoses arengukavaga on tulemusaruande põhjal soovitude andmine valdkonna programmide algatamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks, samuti ettepanekute tegemine hindamiste ja tõhustamiskavade koostamiseks ning hinnangu andmine arengukava muutmise ja lõpetamise kohta. Juhtkomisjon täidab vajadusel ka muid talle antud ülesandeid, mis tulenevad seadusest.

Eelnõu §-s 3 on kirjeldatud juhtkomisjoni töö juhtimine ja korraldamine. Juhtkomisjoni tööd korraldavad ühiselt Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Juhtkomisjoni tööd juhivad mõlema valdkonna ministrid või nende poolt määratud ministeeriumi esindajad, sealhulgas lepatakse istungite juhtimine ministrite või nende esindajate vahel kokku enne istungi toimumist. See, milline minister istungit juhib, lepatakse kokku vastavalt tööjaotusele ja -kavale ning vastav info kajastatakse ka juhtkomisjonile saadetas päevakorras.

Eelnõu § 4 sätestab juhtkomisjoni töökorra. Istungid toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui kord aastas ning istungi kutsub kokku ministeerium, kelle ülesanne see vastavalt tööjaotusele on. Istungi toimumisest tuleb juhtkomisjoni teavitada vähemalt kaks nädalat ette, päevakord tuleb saata vähemalt üks nädal enne istungi toimumist. Juhtkomisjoni liikmed saavad päevakorra osas teha ka ettepanekuid. Korraldaval ministeeriumil on õigus istungile kaasata väliseid eksperte. Istungeid protokollitakse ning protokoll esitatakse kõigile juhtkomisjoni liikmetele.

Eelnõu § 5 kohaselt on otsuste tegemiseks vajalik üle poole liikmete osalemine. Kui osalevate liikmete arv on väiksem, korraldatakse kahe nädala jooksul uus koosolek.

Eelnõu § 6 kohaselt on juhtkomisjoni otsused nõuandva iseloomuga ning avalikud. Otsused võetakse vastu häälteenamusega ning otsustamisel ei saa osaleda juhtkomisjoni liige, kellel esineb või võib seoses otsusega tekkida huvide konflikt. Huvide konflikti korral taandatakse juhtkomisjoni liige otsuse tegemisest ning kvoorumit vähendatakse vastavalt. Vastavalt määrusele on lubatud ka kirjalik menetlus.

Eelnõu § 7 kohaselt rahastatakse juhtkomisjoni tegevust riigieelarvest mõlema valdkonna eest vastutava ministeeriumi vahenditest.

Eelnõu § 8 kohaselt jõustub määrus 1. oktoobril 2025.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kavandatav muudatus: teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni juhtkomisjoni moodustamise ja tegevuse reguleerimine.

Muudatuse kirjeldus: määruks sätestatakse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjoni ülesanded, moodustamise kord ja töökord. Juhtkomisjon on nõuandev kogu, kelle peamine ülesanne on nõustada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna ministreid TAIE strateegia osas. Juhtkomisjoni tööd juhivad ja korraldavad ühiselt Haridus- ja

Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Juhtkomisjon asendab seniseid teaduspoliitika ja innovatsioonipoliitika komisjone, mille tegevust reguleerinud Vabariigi Valitsuse 19. mai 2005. a määrus nr 108 „Teaduspoliitika komisjoni ja innovatsioonipoliitika komisjoni moodustamise kord ja töökord“ kaotab kehtivuse seoses teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse kehtetuks muutmisega pärast TAIKSi jõustumisega 1. oktoobril 2025.

Sihtrühmad, keda muudatus mõjutab:

- 1) Vabariigi Valitsus, ministeeriumid ja Riigikantselei;
- 2) Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud huvirühmad.

4.1. Mõju haridusele, kultuurile ja spordile

Määruse eelnõul on positiivne mõju teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile. Valdkondi juhitakse ühiselt, mis tagab nende arengu senisest suurema sidususe, mis omakorda aitab kaasa valdkonna arengukavas kirjeldatud eesmärkide täitmisele. Kaasatud on kõik olulised osapooled, mis tähendab, et kõik valdkonna arenguga seotud teemad saavad käsitletud ning vajadusel on tagatud sekkumine arengukava muutmiseks.

4.2. Mõju riigivalitsemisele

Määruse eelnõul on positiivne mõju riigivalitsemisele, kuivõrd kahe seni eraldi moodustatud komisjoni asemel on üks juhtkomisjon, kelle ülesandeks on kogu teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna arengukava elluviimise nõustamine.

Eelnõuga ei kaasne täiendavaid kulusid riigieelarvele.

Määruse jõustumisega ei kaasne otseseid mõjusid järgmistes valdkondades: majandus, loodus- ja elukeskkond, infotehnoloogia ja infoühiskond, riigikaitse ja välisturvalisus, siseturvalisus, regionaalareng.

Kavandatud muudatusega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud, määruse rakendamise eeldatavad tulud

Tegevustoetuse eraldamisega kaasnevad kulud kaetakse riigieelarvelistest vahenditest Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarve kaudu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2025.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile ning Riigikantseleile.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks evalveeritud teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele, Eesti Teaduste Akadeemiale, Eesti Noorte Teaduste Akadeemiale, teadlaste esindusorganisatsioonidele, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale,

Eesti Tööandjate Keskliidule, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele ning Sihtasutusele
Eesti Teadusagentuur.

Katrin Kiisler
teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja